

СТИЛНО ЗА СТИЛИСТИКАТА

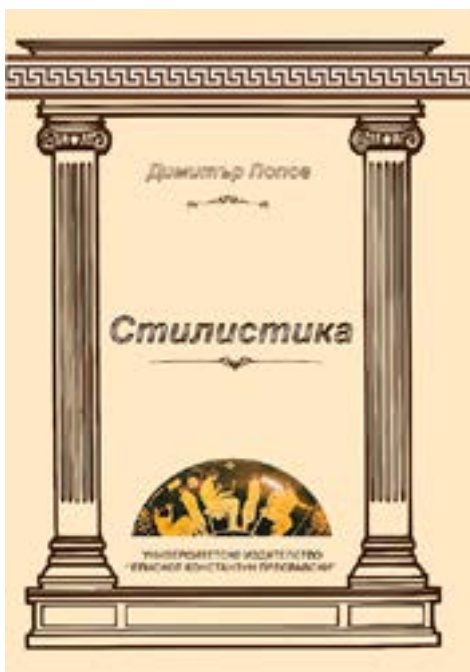
Попов, Д. (2016). *Стилистика*. Шумен:
Университетско издателство „Епископ Константин Преславски“

Йовка Тишева

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

В последните няколко десетилетия изследванията на български учени в областта на стилистиката намериха отражение в поредицата от книги, учебници и учебни помагала за подготовка на студенти от различни хуманитарни специалности във всички български университети. Прегледът на имената на техните автори показва, че и изследователи с подчертан интерес към чисто теоретични въпроси на граматиката също са се изкушавали от въпросите за подбора на езикови средства и употребата им в различни типове текст, в различни функционални сфери и ситуации. Това очевидно може да се свърже с факта, че анализите на отношението между езиковата форма и нейното функциониране естествено извеждат научната проблематика в полето на стилистиката. От друга страна, дина-

миката в съвременната езикова ситуация в България, трансформациите във функционалните сфери и свързаните с тях езикови промени поставиха и нови въпроси пред езиковедите. Промяната в съдържанието на познатите функционални стилове, например при административно-деловия или публицистичния стил, и открояването на нови изследователски обекти, например езикови собености на различните типове медии, на публичната реч и др., доведоха до още по-голяма специализация в изследванията по стилистика. Книгата на

Димитър Попов обединява и двата подхода при разглеждане на въпросите за връзката между езика и стила, а традиционните за стилистиката теми са илюстрирани чрез анализи на актуалната писмена и устна речева практика.

Научният път на Димитър Попов започва в полето на експерименталната фонетика, при това в период, когато експериментът и „инструменталното“ изследване на фонетичните единици не са масова практика. Още на този етап в своите проучвания Димитър Попов свързва фонетиката със стилистиката. Разбиранията му за нея са обобщени по-късно в монографията „Фоностилистика на дискурса“ (2004). Познанията му в областта на семиотиката, прагматиката, философията на езика, текстолингвистиката, теорията на езиковите стандарти са солидна основа за проучване на спецификите на различни писмени и устни стандартни и субстандартни употреби на езикови единици и варианти. Тези дългогодишни наблюдения са отразени в настоящата му книга. Както посочва самият автор, публикуването на „Стилистика“ е мотивирано от разговори и дискусии със суденти, колеги и приятели. Вероятно поради това Димитър Попов е отворил толкова широко и жанровото определение за труда си, и очакваната читателска аудитория. „Отворена творба“ е и самият текст, защото „универсумът на знанието е необятен“, припомня на последната страница авторът.

Университетските езиковедски дисциплини обикновено завършват с курса по стилистика. Теоретичните знания за езиковите единици, за речевите им варианти се допълват чрез знанията за тях и като средства за постигане на определени цели. Метафората за стилистичния „пантеон“ представя разбирането за науката стилистика като обобщение, надграждане, най-висока точка на познанието за езика, но и като „съвкупност от всички богове“ на речевата практика, на които се основава речевата комуникация.

Текстът е структуриран в 12 части, които оформят две тематични ядра. Първите 6 части са посветени на основите на стилистиката. В тях се коментират обектът, предметът и задачите на тази научна дисциплина и се очертават пресечните точки – или по-точно полета, с други хуманитарни науки; представят се основните етапи в нейното развитие, школите и направленията. С раздела, в който се дефинира понятието стил, Димитър Попов прави преход към теоретико-приложната част на текста, в която анализира спецификите на функционалните стилове, на тропите и фигурите, на стилово-езиковото редактиране, както и стилистичния потенциал на езиковите единици от фонетичното и лексикалното равнище.

Теоретичните, теоретико-приложните и практикоприложните приноси на Димитър Попов в областта на стилистиката, заявени в книгата му „Стилистика“, могат да бъдат систематизирани така.

– Открояване на мястото на стилистиката като лингвистична дисциплина в актуалния контекст на филологическото познание.

В трудовете, публикувани на български език, стилистиката се разглежда като паралелна на фонетиката и граматиката. Авторът отчита равнището, до което е достигнало осмислянето на езиковата система, включването на над-изреченското равнище като елемент от нея и в този нов контекст определя мястото на стилистиката, като я съпоставя с текстолингвистиката, анализа на дискурса и на разговора, с лингвистичната прагматика и теорията на информацията. Чрез тези сравнения се откроява уникалното място на стилистиката в системата от науки за езика.

– Прецизиране на схващането за стил и отношението между стил, жанр и форма на речта.

Стилът се разглежда като исторически оформила се обществено обусловена и осъзната съвкупност от принципи за подбор и организация на езиковите средства в определена група от жанрове. Жанровете, от своя страна, са композиционно-съдържателни схеми, присъщи на един или друг стил, обусловени от характера на съдържанието и от комуникативното предназначение на речта. Авторът посочва езиковите специфики в рамките на отделните жанрове, формиращи пространството на отделните стилове. Направени са ценни обобщения за влиянието на формата на речта (писмена или устна; монологична или диалогична) върху реализацията на специфичните за всеки стил жанрови форми.

– Задълбочаване на знанията – все още остава сравнително слабо застъпена в българското езикознание теория на Лейкъф и Джонсън за когнитивните метафори.

В когнитивните/концептуалните метафори, които са неотделима част от ежедневието, се отразяват когнитивните процеси, тъй като тези метафори са следствие от натрупания от човека опит в процеса на овладяване на света, а натрупаното знание се концептуализира в езика. Тъй като тези метафори се основават на „уловени или създадени“ сходства и между твърде далечни обекти, те са част от средствата, които активно се използват в медийния дискурс.

– Разширяване на теоретичните знания в областта на фоностилистиката.

Разграничаване на стилове на произношението (които не съвпадат с произносителните стилове) и систематизиране на особеностите им във връзка с вариантите на езика (стандарт, суб- и нонстандарт).

Авторът предлага една по-различна трактовка на въпросите, свързани с книжовната правоговорна норма и езиковата култура с оглед на устната реч, тъй като излиза извън традиционната двудялба книжовно : некнижовно и отчита различните варианти, чрез които се реализират и книжовната, и некнижовната езикова формация.

С практикоприложен характер за преподаването и обучението на студенти, подготовката на преводачи и редактори, журналисти и анализатори са следните приноси.

– Представяне на функционалните стилове като стилове на речевата дейност. Поради характера си на стереотипи в речевото поведение те се превръщат в специфична норма за пораждаване на текстове. Обобщението на особеностите на различните функционални стилове, което подпомага преподаването и подготовката на специалисти в областта на езиковата стилистика, текстолингвистиката, анализа на дискурса, прагматиката и др.

– Разграничаване на езиковите шаблони от езиковите стандарти, присъщи за различните функционални стилове.

– Обобщаване на особеностите на типовете редакции и процедурите, с които е свързано стилно-езиковото редактиране на различни типове текст, чрез което се подпомага практическата работа на редактори, обучението на студенти по редактиране и т.н.

– Систематизиране на особеностите на различните стилистични фигури и тропи, чрез което се оптимизират преподаването и обучението, подпомага се практическата работа при анализ на различни типове текст.

Всеки текст е отражение не само на знанията, оценките, позициите на своя автор. Текстът носи и белезите на авторския стил, показвайки ни по нещо от лицето този, който е решил да сподели идеите си в очакване на читателския отклик. Без да отстъпва от основополагащите параметри на научното писане, Димитър Попов ни представя синтезирано, систематизирано, ясно и разбираемо своите идеи. Книгата ще бъде полезно и ценно четиво за студентите българисти и слависти, които търсят мястото на стилистиката в езиковедската наука, за младите изследователи, които вече се вглеждат във вариантите на езиковите структури и търсят по-детайлното представяне на явленията, за колегите езиковеди с интереси в областта на фонетиката, лексикологията, граматиката, стилистиката, текстолингвистиката, прагматиката, теорията на книжовните езици, езиковото обучение, теорията на превода и др.

ABOUT STYLISTICS, IN STYLE

Popov, D. (2016). *Stilistika*. Shumen: UI “Episkop Konstantin Preslavski”

✉ **Prof. Dr. Yovka Tisheva**
University of Sofia
Sofia, Bulgaria
E-mail: tisheva@uni-sofia.bg